

DERSI JÁNOS NAGY JÓLTEVŐNK EMLÉKE.

Az unitárius egyháznak nincsenek fejedelmektől származott alapítványai. János Zsigmond, az első unitárius fejedelem, a vallásszabadság törvényével boldogítja a protestánsokat, aranylapot ír bé hazánk mivelődés-történelmébe, de meghal, mielőtt nagyobb alapítványokról gondoskodhatott volna; Székely Mózesnek csak annyi ideje volt az uralkodásra, hogy kardot foghasson és mint hős vérezzék el hazájáért. De hogyha a sors nem kedvezett fejedelmek bőkezűségével, egyesek áldozatkészsége annál inkább nyilvánult és hova-tovább oly tekintélyes adományokat hoz az egyház fentartására, melyek fejedelmi adományokhoz járnak közel. Ily észrevételek mellett kívánunk megemlékezni arról a férfúróról, ki ama nagy jóltevők sorában, kiknek nevét egyházunk kegyelettel őrizi, a legmagasabb öszszeggel jelenik meg.

Erre az alapot megvetette már édes atyja, Dersi János marosvásárhelyi ügyvéd és édes anyja, Jánosi Veronika, kik szép vagyont hagytak reá. Dersi János 1831. aug. hónapjában született. Atyja, úgy látszik, katonai pályára szánta volt, mert Nagyszebenbe katonai iskolába küldte taníttatni. De neki, mindamellet is, hogy később, mint honvédhuszár, vitézül végig szolgálta a forradalmat, más hajlamai voltak. S alig, hogy gymnasiumot végzett a marosvásárhelyi ref. főiskolában és a jobból is tanult annyit, a mennyit szükségesnek vélt, a gazdaságra adta magát, nemcsak azért, mert a forradalom után e foglalkozás volt a magyar hazafiak menedéke, hanem, mert valóban kedvet és hivatottságot érzett iránta. Egész szenvedélyyel lát a gazdaság után, nagy birtokokat hérel, oly

ügyességgel és szerencsével kezeli, hogy néhány év múlva saját terjedelmes birtokán úzheti a gazdaságot. A telet rendszeresen Marosvásárhelyt tölti, de a mint az idő nyílik, birtokán találja. Reggel korán kél, élvezi a friss, üde levegőt, gyönyörködik a természet szépségeiben. Foglalkozását emez előnyeiért nem győzi eléggé dicsérni. Egy kiváló férfiúval látszott tartani, ki két foglalkozást mondott igazi életnek, a gazdait és katonait, melyekben az ember a természettel él. Ő az elsőt választotta s abban magát boldognak és szerencsésnek érezi.

1864-ben a boldogságnak egy más neme után is gondol, azután t. i., melyet a házaselet nyújt. E vágya azonban betöltetlen maradt, s mint egy rossz álom fűződik életéhez, melyet felejteni igyekezett s újra próbálni soha meg nem kísértette.

Annál nagyobb szorgalommal folytatja a gazdálkodást s annál messzebb tekint céljaiban. Gazdasága a legrendezettebb, példányoszerű gazdasággá fejlődik s jövedelmezőségét oda emeli, hogy birtokai évenként mind fokozottabb jövedelmet hajtanak.

A közügyeket ifjuságától fogva pártolta; az 50-es években az elsők sorában volt azok között, kik szorongatott iskoláinknak segélyére sietve, azokat az idegen beavatkozástól megmentették. Az Egyh. Főtanács ezért korán is beválasztotta tagjai közé. 1878-ban marosi egyházhörünk köri felügyelő-gondnoknak választja meg egyhangulag, mely kitüntetést a mily örömmel fogadott, épp oly buzgóságot tanúsít annak betöltésében. A gyűléseken pontosan részt vesz, a tanácskozásokban tekintélyvel szól. S a belső emberekkel és az ekklezsiákkal érintkezve, közelebről megismerkedik azok helyzetével és állapotával, népünk viszonyaival. E tapasztalatok a pecsétet ütök azokra a tervekre, melyeket magában régóta érlelt, s közelebbi barátainak az utóbbi években gyanítani engedett s nemsokára a székelly-kereszturi iskolának egy tanári szék felállítására adott 10,000 forinttal, ténynyel is megmutatott; s a mely tervek — mult évi dec. 27-én történt halála után fölbontott végrendelet által — az E. M. K. E.-nek hagyott 10,000 forintban, s a székelly-kereszturi és kolozsvári iskoláknak és a maros-vásárhelyi ekklezsiának hagyományozott mintegy 90,000 frtnyi vagyonban, megvalósítva állanak előttünk.

Ez a legnagyobb adomány mind azok között, melyek egyházunkban tétettek. Célja főleg a nemzeti nevelés ügyét elősegíteni. Ugyanaz a cél, melyet az unitárius egyház iskoláival szolgál, azok mellett a vallásos elvek mellett, melyeknek küldetésével e cél teljesen összeforrt.

Egyházunk mindig oly hálával fogja emlegetni az ő nevét, milyen azokat illet, kik nagy jótéteményeikkel az egyház önállóságát, független létét biztosítják és mindazokat a kincseket, melyek az önállóságban egy szabadelvű egyházra nézve rejhetnek.

Az iránta való kegyelet bővebb tolmácsolására hadd álljanak itt a felette mondott alábbi beszédek.

PÉTERFI D.

II.

Egy férfiú koporsójánál állok, mely a mig az elenyésző hamvakban hirdeti a halandók közös sorsát az elmulást, mely e földön millióknak osztályrésze, kik, ha letűnnek az enyészet birodalmába, nemsokára ismeretlenek lesznek, nevükre ráborul a feledés fátyola, — az emlékből, mely ott lebeg felette fénylőn, tündökölve, arról a dicsőségről beszél, melynek sugaraitól körülvont élet az egymásután jövő nemzedékek szent és nagy öröksége. Egy férfiú koporsójánál állok, kinek élete, bár ez az egész élet anyagiak szerzésére, vagyon, gazdagság gyűjtésére volt fordítva, magasztos eszméknek, érzelmeknek és aspiratióknak sorát idézi fel lelkemben...

E nemes városban születél. Bölcsőd itt ringott. Fejlődésed itt, ez éltető légkörben volt. S munkás polgárságától tanultál szorgalmat és takarékossgot. E nemes városban, ez annyi történelmi nagy emlékektől megszentelt helyen; e vérből, mely a szabadságért forr, s annak földjét hullatásával annyiszor öntözte és termékenyítette, mint a harmat az eltikkadó földet; e nép-, e nemzetből, mely mögött egy dicsőséges mult áll; e vallás kebeléből, mely égő szeretettel lángol e föld iránt. S együtt éreztél, együtt munkáltál velük; hős fiaival együtt szállasz a nemzeti függetlenség csatáira; s együtt borong lelked az elnyomatás sötét napjaiban, az elvesztett szabadságon; s együtt remélsz jövő sorson...

Lelkeden az idő némaságán átvonulnak fényes, nagy emlékei a multnak, megjelennek a nemzeti lét bámulatos nagy alkotói, hadvezérek és a szabadság prófétáinak alakjai, megjelennek ama martYROK képei, a kiknek nem volt más vétkük, minthogy a világosságért és a lelkiismereti szabadságért küzdöttek és az Isten mellett szivők csak a hazáért vert; lelkeden átcsendülnek mindamaz eszmék és ígék, melyek őket lelkesítették, s magad körül is a néma, hallgatag keblekben ez eszmék tüzeit látod égni; látsz egy szabadságától megfosztott, de

a szolgaság éjjelén is aspiratióinak élő nemzetet; látsz egy üldözött, szenvedésekben és viharokban meggyengült, de hitét el nem hagyott, népét soha meg nem tagadott vallást; és látod ezeknél az emelkedés és eléhaladás, a magasabbra jutás eszközeinek hiányait és szükségéit, melyeket az új kor hajnala, bár szárnyainak lebbentésével édesdeden érint, ki nem elégített, bé nem töltött...

Ez eszméket, ez aspiratiokat éltetni, ez érzelmeket táplálni; azokban a fajnak, a melyből származtál, de a melynek ezrei csak a földhöz tapadnak, csak szegénységet és nélkülözést ismernek, gyermekeit fejleszteni; azokat amaz egyház fiaiban, mely e faj, e nép ifjúságát öleli gondozó karjaiba, növelni, erősíteni, hogy keblük szentségévé váljanak s előttük a jövődő útain, mint kiolthatatlan világosságok, vezér csillagok menjenek; e nép fenmaradására, vallási és tudományos művelődésére eszközzel járulni és a benne oly gazdagon elrejtett ritka szép tehetségeket felszínre hozni, és magasabb küldetéshez juttatni: — ez lesz élted vágya, életednek célja. És a mig fáradhatatlanul munkálsz, sohajaid, imáid, melyek fölszállanak: vajha minél többet erre a nagy célra. Dolgozsz a végsőig, kezeid fentartva, és a mikor a kéz, a test többé már nem bírja, az ész akkor is művel és dolgozik, s rokon lélek, nemes gondolkozás segít kitűzött célodra... És a mikor bekövetkezik a szenvedés, eljön az utolsó óra: meghalsz, kebeledben a mult dicsőségével és a jövő nagyság ragyogó, fénylő reményével!

És a midőn emlékedet szívünkbe zárjuk, egyszersmind magasztos példádon megerősítve visszük magunkkal a jövőbe vetett reményiségünket... Ah a nemzet, melynek ily fiai vannak, a nép, melynek gyermekei közül a szabadság és mivelődés közintézményeiért ily nagy lelkű áldozatokat hoznak, az egyház, mely ily áldozó, a nemzet lét-fentartó alapjait és magasabb szellemi törekvéseit átfogó nemes lelkeket nevel,— nem veszhetnek el. És ha hitünk szeme a jövőbe néz, s képzeletünk előre festi annak nagyságát; ha a hadak dicsőséges útja után, szellemhősök seregét, a tudomány és miveltség csillagait véljük feltűnni és a vallás világosságát mindenütt tisztább fényben ragyogni: e jövőnek egy sugara a te nagy nevedre száll vissza s viszen át örök halhatatlanságba!..

Isten! örök Felség! életnek és halálnak Ura! meghatva állunk előtted e ravatalnál.

Egy nemes élet porai nyugosznak e koporsóban, egy nemes felebarátéi, kit szeretet és tisztelet környezett.

Fájdalmas érzéseink keresnek tégedet, mert a veszteség felett részvétet minden érez. Az ő távozása oly sokaknak gyásza...

De oh jövel a megnyugtató lelkével. S add vigasztalásul, hogy a kire elkövetkeztek a nem szeretem napok, kinek szenvedni kellett keserves kinokat, megkönnyebbült, többé már nem szenved. Lelke kiszabadult börtönsátorából, s fölszállott tehozzád, hogy elvegye jutalmul, mit az igazaknak ígértél, az ékes koronát.

Élete főemelő emlékeivel taníts vallásunkhoz annál nagyobb hívással ragaszkodni, a közjót szeretni, hitet és szeretetet cselekedetekben mutatni meg, hogy így egykor megnyerhessük mi is embertársaink hálás emlékezetét és a te szent tetszésedet. Amen.

PÉTERFI DÉNES.

III.

Midőn a téli fagy elzárja szemeink elől a természet szép, áldásos kebelét, s az attól való megválás fájdalmas érzelmeket támaszt, ezzel együtt az a vigasztaló reménység is megszülemlik keblünkben, hogy tavasszal ismét szép lesz minden, megújul a természet gazdag áldásaival.

Éppen így vagyunk emberi létünk viszonyaiban be-beálló változásokkal, s úgy találjuk, hogy minden megválásban, búcsuvételben a fájdalom és vigasz gondolatai és érzelmei oly csodálatosan vegyülnek. Az útra induló családfeje búcsuvételében, a fájó érzés mellett, ott van a vigasztaló is e szavaiban: „a viszontlátásig!” A tengerre szálló hajós sorsa iránt aggódó érdeklődők lelkében egyszerűsmind lerajzolódik az a szerencsés pálya is, mely őt az óhajtott kikötőbe visszahozza. A hazájától „szentelt fájdalommal” búcsuzó költő ugyanakkor reményáplálva szól:

„Ha visszatérek, boldogulva, hon,
Hadd lássam népem virányidon.“

A régi görög nő, a hol szokásban volt az elesett hősöket pajzsaikon temetni el, harcba menő fiától, pajzsát nyújtva neki, e szavakkal búcsuzik: „fia m, v a g y e z z e l, v a g y e z e n . . . !“ A durva erőszak által legyőzött szabadság hősöket lehangolja ugyan az igaz ügynek romlása s szeretteiktől való elszakítatás egyfelől, de másfelől lelkesülten szenvednek vértanui halált, ajkaikon e szent jel-

szóval: „Igazságért, szabadságért!“ Istvánt, az első keresztény vértanút, megkövezik dühös ellenei, de az alatt feltűnik lelke előtt a megnyilatkozott ég, látja Istenek dicsőségét s az embernek fiát Istennek jobbján. A legnagyobb szenvedőnek, Jézusnak keresztre feszítettése kinos érzelmeket támaszt a szemlélőben, de azonnal lélek-emelő megnyugvás száll minden igaz keresztény szívébe, mihelyt hallja a haldokló szózatát: „A tyám, a te kezeidbe ajánlom lelkemet!“

Ily csodálatosan vegyül a fájdalom és vigasz bennünk mindannyiszor, valahányszor valamely szeretttünket, barátunkat vagy jó keresztény társunkat ragadja el tőlünk a halál s kényszerít a tőlük való végső búcsuvételre. Ime, így vagyunk ezzel most is, midőn egy jeles ker. embestársunktól való búcsuvételre állottunk meg e sir szélén. Méltó azért, hogy midőn a mi derék Dersi Jánosunknak, az igaz emberbarátnak, a jellemes hazafinak s egyházunk hallhatatlan jóltevőjének egyikének temetési ünnepélyét szenteljük, szenteljük meg ezt, gyászoló gyülekezet! azokkal a fájdalmas, de egyszerű-remind vigasztaló és felemelő gondolatokkal és érzelmekkel, amelyekkel jeleseinktől szoktunk végső búcsút venni.

Idő és körülmények nem engedik kiterjeszkednünk arra, hogy általában miért fájdalmas jeleseinktől megválni, mert ekkor elmélkednünk kellene arról, hogy ők mint emberek miként töltötték be hivatásukat a társadalomban, mint hazafiak miként beszéltek minden Demosthenesnél szebben tetteikkel s mint keresztények mennyire ékeskedtek hitben s a szeretet munkáiban; idő s körülmények nem engedik kiterjeszkednünk arra, hogy általában miért vigasztaló s felemelő jeleseinktől búcsút vennünk, mert ekkor fejtegetnünk s bizonyítgatnunk kellene azt, hogy az ő nemes pályájuk felébreszti emberi méltóságunkat, cselekvő honszerelmök tette serkenti hazafias érzésünket s hitök és áldozataik ereje reménnyel táplál magasabb aspirációink teljesülése felől.

De nem is szükséges ily általánosságban szólnom e gyászünnepélyen oly czélból, hogy azután csak mintegy alkalmazásképpen említsem fel a mi idvezült, érdemes felebarátunktól való búcsuvételünk fájdalmas és felemelő voltát, hanem hiszem, ennek eleget teszek már az által, ha néhány vázlatos vonásban tüntetem fel az ő életrajzát s bizalommal mutatok intézkedései folytán az előttünk derengő szebb jövőbe.

Idvezült derék barátunk szeretetteljes, szigoru atyai nevelésben részesült s ifjúból korán komoly férfivá lett. Mint ember, 60 évre

terjedett földi pályáján, a józan értelem uralmának engedett s szigoru lelkiismeretességet gyakorolt minden dolgaiban. Jellemének fővonásai: komolyság, határozottság s emberségesség volt. Tiszta jelleméhez oly jól illett igénytelen, szerény viselkedése: olyan volt ő, mint a tiszta arany, mely legkevésbé peng. A családi élet nem nyújtott neki boldogságot; de élte magányát munkássággal s kevés jó barátja társaságában derítette fel. Nem sokkal kötött barátságot, de azokhoz, a kiket megszeretett, igaz és állandó hűséggel ragaszkodott. Tudta, hogy „a magánynak gyógyító, vigasztaló barátja, játszótárs a munka; mert a ki még nem kostolta meg a magányosságot, nem tudja mi a munka (Auerbach).“ S ha a magányosság és munka-gond az első tekintetre felismerhető komor színezetet öntött is ábrázatjára, közelebről szemlélve ez nem egyéb volt benne ama nemes komolyságnál, a mely rendesen a jó emberek sajátja szokott lenni s a melyről azt mondja bölcs Salamon is: „Jobb a szomorúság a nevetésnél, mert az orcának szomorúsága által jobbá lesz az embernek lelke.“

De a munkás embert, az igaz barátot a nemes és hősiességekben tündöklő honszerelem is éltette. Hazafi volt amaz igaz és mély érzéssel, a mely nem szokott lármás, áradozó szavak felszínén úszni, hanem a kebel szentélyében hevít; hazafi volt ama bátor hősiességgel, a mely az édes hazáért válságos napjaiban kész vért és éltet is áldozni; hazafi volt okos gondolkodásában, nem csak azért, mert erre vonzotta szenvedélye, hanem azért, mert meg volt győződve, hogy a vagyoni jóllét a függetlenség erős biztositéka úgy az egyesekre, mint az egész nemzetre nézve; meg volt győződve, hogy az anyagi áldozatokkal támogatott közmívelődési intézmények létesítése és fejlesztése által erősíttetik a hazafias nemzeti szellem, levén „a munkáságnak — a nagy Széchenyi szerint — legnagyobb rugója a honszeretet, legbizonyosabb követője a gazdagság, erő, erény, közgyarapodás, nemzeti súly s a lakosok tiszta erkölce.“ Ime, az idvezült, mint jellemes és munkálkodásában is a jobb jövőért hevülő hazafi, mint társadalmunknak, városunknak közbecsülésben élt polgára, elköltözésével nagy ürt hagy sorainkban

Mindenek felett a józan hitben állhatatos, a keresztényi szeretetben ékeskedő, a vallás, a nevelés oltárán ott és akkor, a hol és a mikor legnagyobb volt a szükség, mindig áldozni kész egyháztagot, a tanuló ifjuság meleg keblü pártfogóját, egyházunknak s helyi

egyházközségünknek bölcs tanácsosát, egyházkörünknek egy tapintatos felügyelő gondnokát vesztettük el benne.

Megdicsőült felebarátunk nem volt szerencsés családalapító, nem voltak gyermekei; de szive keresett utódokat, örökösöket: lett szellemi családatyává s nemes életére, munkásságára, számtalan jótéteményeire a koronát akkor tette fel, midőn végrendeletében unitárius anyaszentegyházunkat tette örökösévé. Az ő halálával egyházunk a legnagyobb hagyományt, százezer forint értéket megközelítő szép birtokokat örökölt. Ime, szószertint betelt itt az apostoli mondás: „a hol végrendelet vagy, szükség, hogy a végrendelezőnek halála is meglegyen, mert a végrendelet az emberek halálával erős; mert míg él a végrendelező, a végrendelet erőtlenné válik.“ Most sugározza be öröklő dicsfény az idvezültnek egész életét, törekvését s előttünk a szép jövőt. Most hisszük, hogy az ő emléke mindig élni fog mindama jók szívében, kik az ő jótéteményeinek részeseivé lettek és lesznek. Most látjuk, érezzük, miért vigasztaló s lélekemelő egyszersmind a tőle való búcsuvétel.

Valahányszor nemes jelleme, embersége és hasznos munkássága említettik fel példa gyanánt az utódok előtt, mindannyiszor tápot nyer bennök az emberi méltóságra törekvés. Valahányszor hazafias tette közművelődésünket emeli, gyarapítja, mindannyiszor nevededik s tette ösztönöztetik a hazafias nemzeti érzés. Valahányszor székelykeresztúri és kolozsvári középiskoláink megülik jótévőik emlékű napját, mindannyiszor lelkesülten áldják az ő emlékét is, mint a felvilágosodás intézetei s a szegény tanulók első rendű jótévőjének emlékét. Valahányszor egyházunkban s legközelebről marosvásárhelyi unitárius egyházközségünkben a szeretet evangélioma, a tiszta erkölcsiség, az Isten egységének hite s az „örökkévaló örökség ígérete“ hirdetteti, mindannyiszor az ő jótéteménye is egyik ékes szava beszélője lesz azok hatalmának, hogy a hol ideiglenesen őt munkált, ugyanott segítse, emelje örökké Isten országa építését, terjedését.

Oh hát, a veszteség okozta fájdalom mellett, hadd enyhítse, vigasztalja lelkünket az a tudat, hogy ő a mienk volt s a mienk lesz; hadd enyhítse, vigasztalja lelkünket a jövőbe, az örökkévalóságba vetett hit, hogy végső búcsuvételünk daczára is, az ő jótéteményei s halhatatlan szelleme által vele örökre összeköttetésben maradunk.

E hittel végy búcsut az idvezülttől, egyetlen közeli jó nőrokona, a ki hosszas betegségében nagy odaadással gondoztad őt, enyhítetted

fájdalmait, szenvedéseit. E hittel vegyünk mindnyájan, gyászoló gyülekezet! végbúcsut idvezült érdemes felebarátunktól s azon szent elhatározással és fogadással, hogy az ő emlékét hiven megőrizzük, példáját követjük s azon nagy czélokat, a melyekért ő munkált s munkája gyümölcsét áldozta, szüntelen szemünk előtt tartjuk, azok elérésére törekszünk Isten segédelmével, hogy éljen közöttünk az emberszeretet, viruljon hazánk s ebben nemzetünk s üdvözítsen az igaz vallásosság s hite ama halhatatlanságnak és örök életnek, melyeket a megdicsőült már megnyert s mondjuk bizodalommal a költővel:

„Hiába tapsolsz rettenetes halál:
Kik érdemekkel nyertek örök nevet,
Kik nem maguk hasznának éltek
Büszke hatalmad alá nem esnek.“

Amen.

KELEMEN ALBERT.

IV.

Itt közöljük a végrendeletet az E. K. Tanács levéltárában 235—1890. közig. sz. a. letett eredeti példányból:

Nevemet az e végre felkért tanúk együttes jelenlétében aláírt Dersi János, józan észszel, ép elmével, és minden kényszerítéstől menten, bekövetkező halálom esetére teszem az alábbi

VÉGRENDELKEZÉST.

1. A halálom után maradt, s bárhol található összes ingóságok (házbitorok, lábas marhák sat. sat.) azonnal zár alá teendő, megbecsülendő, és nyilvános árverésen eladandók; — az ezen uton begyűlt összegből, valamint a halálom alkalmával a házamnál találtató, úgykűn lévő követelések, nemkülönb a pénzügyintézetnél elhelyezett pénzeimből, 10.000 frt, irva Tizezer frt o. é. készpénz összeget hagyok a székeskeresztúri unitárius iskolának, az ezen tanintézetnél felállítandó hatodik gymnásiális osztály költségei fedezésére; — 10.000 frt, irva Tizezer frt o. é. készpénz összeget hagyok az erdélyi magyar közmevelődési egyletnek, az ezen egylet által czélba vett hazafias és nemzeti czél előmozdítására; — az ezen két hagyományon kívül netalán fennmaradt összeg pedig fordítassék az alábbi hetedik pontban megjelölt célra.

Megkívánom jegyezni, hogy az ingóságok eladása alól kivételt képeznek azok, melyeket háztartásom vezetésével megbizva volt Bartha Klárának hagyományozok, s melyeket ezen végrendelet 3-ik pontjában közelebről is megjelölök.

2. Marosvásárhelyt, a Petőfi-utca 7. uj ház szám alatt lévő épületes telkemet hagyom a marosvásárhelyi unitárius egyházközségnek „papi lakásul“ azon határozott kikötés és feltétel alatt:

a) hogy azon épületes telek hátulso emeletes részén levő két szoba, konyha, fáskamara, és a lakrészek fölötti padlás, háztartásom vezetésével megbizva volt Bartha Klára által élete fogytaig díjmentesen használathassék; — köteles lévén még azon felül nevezett egyházközség Bartha Klárának élete fogytaig havi előleges 25 frt, irva huszonöt forintos részletekben évenként háromszáz frt o. é. összeget fizetni.

b) hogy azon épületes telken levő lakrészekből a lelkésznek szükségeltető lakhelyiségek csak akkor adathatnak át, midőn a hagyományos egyházközségnek Marosvásárhely sz. k. városában rendes és állandó papja leszen; — s mig ez bekövetkezik, azon épületes telek jövedelme „papi alap“ czímen kezelendő.

3. A fennebbi pontban jelzett lakás és 300 frt o. é. évdíjon kívül Bartha Klárának hagyom a marosvásárhelyi lakóházamnál levő összes konyhafelszereléseket és konyha berendezéseket, — az általa lakásul használt szobában levő butorozatot (ágyleppellel), — az ebédlőben levő fali tükröt és hat nádszéket, — ugy a nappali szobámban levő czvillichel bevont divánt, — és egy rangjához illő fekete nőruha kiadását.

Ezen pontnál megkivánom jegyezni azt, hogy az előbbi, mint jelen pont alatt felsorolt hagyományok Bartha Klára részére ugy szolgáltatandók ki, hogy azon hagyományok utáni örökösödési illeték a marosvásárhelyi unitárius egyházközség által lesz fizetendő, s Bartha Klára a haszonélvezet ideje alatt semmi fizetéssel megterhelhető nem lesz.

4. Marosvásárhely sz. k. városában a Széchenyi-téren 15. uj ház szám alatt levő emeletes épületes telkemet „Derzi János“ táp- és ösztöndíj-alap czímen hagyom az erdélyi unitáriusok kolozsvári főiskolájának „elidegeníthetlennül“ ugy, hogy azon épületes telek évi haszonbér jövedelméből 15 (tizenöt) — unitárius szülöktől származott — szegény oly tanuló, kik nemcsak legszegényebbek, s ily segély nélkül tanulni képesek nem volnának, de azonkívül kifogástalan magaviseletűek és jó tanulók, évenként 100—100 azaz egyszáz frt o. é. segélyben részesíttessenek: az ezen 1500 frt azaz egyezer ötszáz frtot o. é. netalán meghaladó házjövedelem hováfördítésát, nevezett főiskola igazgató-tanácsára bizván.

5. Torda-Aranyos megyébe kebelezett pusztaszentmiklósi jószágomat (K.-Soospatak község) ahoz tartozó szentmargitai, mező-ujfalusi és K.-Soospatak községbeli rész jószágokkal együtt „elidegeníthetlennül“ és hasonlólag „Derzi János“ táp- és ösztöndíj alap czímen hagyom a székely-kereszturi unitárius iskolának, úgy, hogy azon birtokok évi jövedelméből, unitárius szülöktől származott, tanulás és jó magaviselet által erre érdemesnek mutatkozó oly szegény 20 (husz) tanuló kapjon évenként 100—100 irva egy-egyszáz frt o. é. segélyt, kik tanulásukat nem folytathatnák, ha ily segélyben nem részesülnének.

Miután az ezen pont szerinti kiadás évenként kétezer frtot teszen, azon birtokok jövedelme azonban legalább is 3000 frt o. é. összege

tehető, a kétezer frt o. é. összeget meghaladó jövedelem a székely-kereszturi iskolánál alkalmazott tanárok fizetése javítására lesz fordítandó.

6. Ugy a kolozsvári, mint székely-kereszturi iskolánál segélyezendő tanulókra nézve megkívánom, hogy azon tanulók ép testü és egészséges fiatalok legyenek, mely okból az illető iskolai előljáróságoktól elvárom, sőt határozottan meg is követelem, hogy a segélyezendők kiválasztásánál ezen szempontot tartsák szem előtt, mert hagyományom élvezetében csakis a jövőt biztosító életképes nemzedéket akarom részesíteni; s kijelölési jogomat gyakorlandó, rendelem, hogy a székely-kereszturi iskolánál segélyezendő 20 tanulóból 5 (öt) a legszegényebb pap, 5 (öt) a legszegényebb kántortanító gyermekei közül választassék, 2 (kettő) pedig — annak emlékére, hogy Udvarhelymegye Derzs községből származom — udvarhelymegyei Derzs községbeli fiu legyen; a többi nyolcz tanuló, valamint a kolozsvári iskolánál segélyezendő 15 tanuló kijelölését, az illető iskolai előljáróságokra bizván.

7. Miután czélom az, hogy úgy a kolozsvári, mint székely-kereszturi iskolának hagyományozott, e végrendelet 4. és 5. pontjaiban megjelölt ingatlanok egész jövedelme minden levonás nélkül fordíttassék segélyezésre, rendelem, hogy ezen végrendelet első pontja szerént begyűlt összegből — hozzávéve a künlevő követeléseket — a kincstárból kapandó regale kárpótlást, az első pontban kifizetni rendelt két rendbeli tiz-tiz, tehát húszezer forint o. é. hagyományon felül megmaradó készpénz tőkésíttessék, a Marosvásárhelyt Széchenyi-tér 15. ujház szám alatt levő épületes telek, valamint a pusztaszentmiklósi s ahoz tartozó rész jószágok mindaddig haszonbérbe adassanak, míg ezen két ingatlan jövedelme, az ingóságokból begyűlt s a 20,000 frtot o. é. meghaladó együtt 25 ezer forint, irva huszonötezer forintra emelkedik, mely huszonötezer forint o. é. tőke kamatai, a kolozsvári és székely-kereszturi iskolának hagyományozott ingatlanokon lévő épületek fentartási (renoválás) költségei fedezésére, és az adók fizetésére lesznek fordítandók; önként értetődvén, hogy ezen tőke előállításáig, jelen végrendeletem 4. és 5. pontjaiban foglalt intézkedések foganatosítása elhalasztandó.

8. A fentebbi pontokban foglalt intézkedések végrendeleti végrehajtójául felkérem királyi ítélő táblai tanácselnök nagyságos Fekete Gábor és ügyvéd Biás István urakat, kikről feltételezem, hogy úgy szeretett egyházam, mint hazám érdekében tett parányi intézkedéseimre vonatkozó kérésem teljesítését nem tagadják meg.

9. Néhai b. e. szülőim, úgy Lujza nővérem a marosvásárhelyi r. kath. sirkertbe levén eltemetve, rég feltett szándékom nyugvó helyüket emlékkövel megjelölni, s miután azt eddig nem tehettem, s ha azt halálomig sem tehetném meg, azon emlékkő beszerzése és felállítása költségeire hagyok 500 frt, irva ötszáz frtot o. é.

10. Földi részeim eltakarítására vonatkozólag rendelem, hogy eltemetéseim, állásomhoz mérten, lehetőleg minden külső pompa nélkül eszközöltessék, s ha pusztaszentmiklósi birtokomon történik elhalálozásom, por hüvelyem ott adassék át az anyaföldnek, még pedig a tulajdonomat képező erdő azon részében, melyet ügyvéd Biás István barátomnak előre is kijelöltem, azon esetben pedig ha elhalálozásom Ma-

rosvásárhely sz. k. városában következik be, földi részeim helyezettessenek az ottani ev. ref. sirkertbe.

11. A fennebbi 9. és 10. pont alatt foglalt intézkedések teljesítésére felkérem és megbízom ügyvéd Biás István barátomat, kinek e tekintetbeni szolgálatai jutalmául 500 frt, azaz ötszáz frtot o. é. hagyományozok s rendeletek kifizetni.

12. Miután úgy pusztaszentmiklósi jószágomon, mint marosvásárhelyi házamnál több ezer frtot érő ingóságaim vannak, melyek fölött halálom után intézkedni haladéktalanul szükséges, hogy azok a netaláni elidegenítés elől biztosítottassanak, rendelem, hogy azon ingóságok halálom után azonnal leltározassanak és zár alá helyeztessenek.

A zárlat és leltározás foganatosítására — tehát zárgondnokokul — egyik végrendeleti végrehajtó ügyvéd Biás István mellé felkérem és megbízom unitárius esperes tiszteletes Kelemen Albert és náznánfalvi lakos idős. Nagy Zsigmond urakat, arra is felkérvén utóbb nevezetteket, hogy az ingóságok értékesítése körül segédkezzenek a végrendeleti végrehajtóknak.

Munkásságommal és takarékosságommal szerzett vagyonom szellemi gyümölcsöztetését ezen végrendeletben foglalt intézkedések által hiszem elérhetni, a miért kérem az isteni gondviselést, hogy véghetetlen és mindenható kegyelmét továbbra se vonja meg szeretett hazám, nemzetem, egyházam, s ennek tanintézetei előljáróitól, hogy századokon keresztül hű sáfárjai lehessenek szerény alapítványomnak; — úgy legyen!

Kelt Marosvásárhelyen, 1890. (egyezer nyolczszáz kilenczven) évi augusztus hó 30. harminczadik napján.

DERSI JÁNOS.

Neveinket sajátkezüleg aláírt végrendeleti tanuk ezennel bizonyítjuk, hogy általunk személyesen ismert Dersi János ur mind négyünk együttes jelenlétében a mindnyájunk által értett magyar nyelven kijelentette, hogy fennebbi okirat az ő végrendeletét tartalmazza és azt mindnyájunk együttes jelenlétében írta sajátkezüleg alá, megjegyeztetvén, hogy jelen végrendelet három példányban lett kiállítva, és végrendelező, valamint Burdács Alajos tanu pecsétjével lett az összefűzés lepecsételve.

Kelt Marosvásárhelyt, 1890. augusztus hó 30-án.

DR. HINTS ELEK. BURDÁTS ALAJOS. DARKÓ ÁKOS. MIKÓ MIKLÓS.

TANÜGYI SZEMLE.

A közoktatásügyi minster beváltotta szavát. A kisedóvási törvény készen van. Nem hiába, hogy országgyűlési tárgyalását az elkeresztelési viták előzték meg, mert még az oly szelid báránnyelvből is, minő a „fohászszzerű ima“, csaknem felekezeti égháboru keletkezett. Hogy is lehet nálunk vallási közömbösségről panaszkodni, mikor még az óvodába is készek vagyunk bevinni a kátét!? Bizony, ha oly zelozitással gyakorolnók a vallásosságot, mint a mily hévvel kelünk az egyház képzelt jogsérelmének elhárítására, még megérnök a régi hitélet renaissance-korszakának felviradását! Hanem a mondva csinált illusiók ephémér-éltűek. Ilyenek a nemzetiségi siralmak is a kisedóvó intézetek magyarosító veszedelme fölött. Mert hát hol fognak rendszeres óvodák szerveztetni, a hol a tanításnak némi parányi mértéke előfordulhat? Az ország legvagyonosabb (legtöbb adót fizető) községeiben. No már ezek számához a nemzetiségi területek nem nagy contingenst szolgáltatnak. Vagy tán a nyári menedékházak rémitették ugy el őket, melyekben egy pár óra a kisedek felügyeletét a tanítók feleségei fogják teljesíteni, a kik ugyan sem magyar nyelvismeretük, sem írni-olvasni tudásuk bőségével veszedelmet nemzeti integritásuk birodalmában okozni nem fognak.

Egy szász nemzetiségű képviselő azt állította a kisedóvási törvény tárgyalása rendén, hogy többnyelvű miveltség előfordul ugyan egyeseknél, de néptömegeknél nem; azok tehát erre nem is kényeszerithetők, nem is képesithetők. Hát erdélyi embernek tudnia kellene, hogy erre nálunk tömegesen vannak ellenkező példák, mert számtalan vegyes lakosságú községünkben érti és beszél a nép egymás nyelvét, a nélkül, hogy az iskola ez eredményben közreműködött volna. Nem is nagyon szükséges tehát a többnyelvű néptömegek példájáért Svájc lakosságára utalnunk, hol a német-francia, olasz-német s megfordított kétnyelvűség a rég megszokott, közönséges és természetes dolgok közzé tartozik ugy a közéletben, mint az iskolában. Ám azért a svájci német, olasz és francia épp úgy nem vetkőzött ki saját nyelvéből és nemzeti jellegéből, mint a hogy azt nálunk se kívánja senki a nemzetiségektől. Ezek igaz érdekeinek azért nem a jajveszékeltők, hanem a magyar kormány és parlament a valódi képviselői.

A közoktatásügyi kormány legújabb rendeletével is az ők javukat célozza, midőn az u. n. paptanítói állások szétválasztását hagyja meg az egyházaknak. Ez intézkedés törvényes alapja a nép-